

УДК 94(436)

Олег ЖЕРНОКЛЕЄВ

ВІЙНА В ІСТОРИЧНІЙ ДОЛІ АВСТРІЙСЬКОГО “МАЛОГО ІНТЕРНАЦІОНАЛУ”

Розглянуто основні передумови та перебіг процесів дезінтеграції багатонаціональної, федеративної Соціал-демократичної робітничої партії Австрії, каталізатором якої стали події Першої світової війни та пов’язані з нею суспільно-політичні трансформації на теренах Центрально-Східної Європи. Стверджується, що фактичний розпад австрійського “малого Інтернаціоналу” розпочався ще до війни внаслідок поступового поглиблення міжнаціональних протиріч.

Ключові слова: соціал-демократія, Австро-Угорщина, Перша світова війна.

У 1897 р. виник т. зв. австрійський “малий Інтернаціонал” унаслідок федералізації за національною ознакою Соціал-демократичної робітничої партії Австрії (СДРПА), єдиної для всієї Цислейтанії (австрійської частини дуалістичної монархії Габсбургів). СДРПА стала союзом шести національних партій – німецької, чеської, польської, італійської, південнослов’янської (словенської) і української. Спільними залишилися загальнопартійний виконком у Відні та з’їзд, що скликався раз на два роки (1899, 1901, 1903, 1905 рр.). Окрім того, на основі її програми й статуту з 1905 р. діяла ще одна політична сила – Єврейська соціал-демократична партія Галичини і Буковини (ЄСДП), яка проголосила себе окремою секцією СДРПА, але офіційно не була визнана нею. Особливе місце займала Буковинська соціал-демократична партія (БСДП, 1896–1918 рр.), яка складалася з п’яти автономних національних організацій (румунської, німецької, єврейської, польської, української). Вони мали співпрацювати як із виконками своїх національних секцій, так і з буковинською крайовою партійною Екзекутивою.

Проте загострення міжнаціональних суперечностей, насамперед між австрійськими німцями та чехами, конкурентна боротьба за вплив на робітничі профспілки та інші чинники зумовили початок фактичної дезінтеграції СДРПА ще задовго до Першої світової війни. Спостереження про те, що СДРПА з точки зору причин, характеру і змісту національної боротьби була австрійською державою в мініатюрі, висловлювали вже сучасники¹. Різні аспекти проблеми міжнаціональних відносин в Австро-Угорщині та, зокрема, в середовищі соціал-демократичного руху неодноразово привертала увагу як вітчизняних, так і зарубіжних дослідників².

¹ Див.: Лозинський М. Національна боротьба серед австрійської соціальної демократії / М. Лозинський // Літературно-науковий вістник. – 1911. – Т. 54. – Кн. 6. – С. 501.

² Айрапетов А. Историческая судьба Австро-Венгрии / А. Айрапетов // Вопросы истории. – 1999. – № 1. – С. 137–144; Исламов Т. Австро-Венгрия в первой мировой войне. Крах империи / Т. Исламов // Новая и новейшая история. – 2001. – № 5. – С. 14–46; Исламов Т. Освободительное

Завдання статті – висвітлити вплив Першої світової війни на остаточний розпад багатонаціональної федеративної партії австрійських соціал-демократів.

Передусім зауважимо, що поглиблення своєї загальної кризи СДРПА переживала вже з кінця 1905 р. Ускладнення відносин між галицькими поляками й українцями напередодні війни та розкол Української соціал-демократичної партії Галичини й Буковини наприкінці 1911 р. стали лише черговими симптомами згаданого процесу. Започаткована німецько-чеськими протиріччями³, криза поступово охопила всі суб’єкти австрійського “малого Інтернаціоналу” та регіони, в яких вони діяли. На 1911–1912 рр. розколеними виявилися практично всі національні секції партії. Політика анексії австрійського уряду на Балканах, фактично апробована керівництвом СДРПА, спонукала словенську соціал-демократію до творення з 1907 р. окремих робітничих і культосвітніх організацій, з 1909 р. сприяла по-зв’язуванню в словенській партії національної течії. Позиція австрійського уряду в італійському питанні викликала невдоволення італійців, штовхала Італію в бік Антанти, а в італійській секції СДРПА зумовила виокремлення з 1908 р. національної групи⁴. Формально організаційний зв’язок словенської, італійської та української секцій з австро-німецькою залишався без змін, на практиці ж австрійський “малий Інтернаціонал” після сепарації чехослов’янської соціал-демократії був політично мертвим⁵. Після 1905 р. не відбувся жоден загальнопартійний з’їзд, завмерла діяльність загальної Екзекутиви, дедалі менше проводилося спільних політичних акцій⁶.

Одним із найбільшочіших проявів дезінтеграційних процесів у СДРПА був розпад після виборів 1911 р. єдиної соціал-демократичної фракції в австрійському парламенті. Уже в кінці 1911 – на початку 1912 рр. із ряду конкретних питань депутати від австро-німецької та чеської соціал-демократій зайняли протилежні позиції й голосували разом зі своїми “буржуазними” партіями⁷. З’явилася тенденція до зближення національних секцій СДРПА з власними національними політичними

движение славянских народов и национальные программы социал-демократии России и Австро-Венгрии / Т. Исламов, А. Клеванский // Советское славяноведение. – 1977. – № 1. – С. 16–30; *Жерноклеєв О.* Національні секції австрійської соціал-демократії в Галичині й на Буковині (1890–1918 рр.) / О. Жерноклеєв. – Івано-Франківськ: ВДВ ЦІТ, 2006. – 536 с.; *Трайнин И.* Национальные противоречия в Австро-Венгрии и ее распад / И. Трайнин. – Москва; Ленинград: Изд-во АН СССР, 1947. – 307 с.; *Die Bewegung: Hundert Jahre Sozialdemokratie in Österreich* / [Erich Eröschl u. a. (Hg.)]. – Wien: Passagen Verlag, 1990. – 622 s.; *Jobs K.* Zwischen Nationalismus und Internationalismus. Die polnische und ukrainische Sozialdemokratie in Galizien von 1890 bis 1914. Ein Beitrag zur Nationalitätenfrage im Habsburgerreich / K. Jobs. – Hamburg, 1996; *Löw R.* Der Zerfall der “Kleinen Internationale”: Nationalitätenkonflikte in der Arbeiterbewegung des alten Österreich (1889–1914) / R. Löw. – Wien: Europaverlag, 1984. – 326 s.; *Mommsen H.* Die Sozialdemokratie und die Nationalitätenfrage im habsburgischen Vielvölkerstaat / H. Mommsen. – Wien: Europaverlag, 1963. – 467 s. та ін.

³ Докладніше див.: *Жерноклеєв О.* Боротьба національних секцій австрійської соціал-демократії початку XX ст. за вплив на профспілки Галичини і Буковини / О. Жерноклеєв // Проблеми історії України XIX – початку XX ст. – Київ, 2006. – Вип. 11. – С. 218–234.

⁴ *Mommsen H.* Die Sozialdemokratie und die Nationalitätenfrage im habsburgischen Vielvölkerstaat. – S. 421.

⁵ *Löw R.* Der zerfall der “Kleinen Internationale” / R. Löw // Arbeiterbewegung in Österreich und Ungarn bis 1914. – Wien: Europaverlag, 1986. – S. 168.

⁶ Ibidem.

⁷ *Цегельський Л.* В зачарованім колесі австрійського парламентаризму / Л. Цегельський // Літературно-науковий вістник. – 1912. – Т. 58. – Кн. 4. – С. 166.

таборами. Австро-німецькі соціал-демократи взаємодіяли в парламенті з німецькими лібералами й клерикалами Нижньої Австрії, чеські – з Чеським клубом. Польські соціал-демократи з весни 1912 р. брали участь у засіданнях Польського кола⁸.

З початком Великої війни більшість соціал-демократичних партій, змінивши свою попередню антивоєнну лінію, виступила на боці своїх урядів, що, як відомо, призвело до фактичного розпаду Другого Інтернаціоналу. Керівництво СДРПА не засудило австрійський ультиматум Сербії, обмежившись критикою його форми⁹, не зробило спроби підняти маси на антивоєнну боротьбу. “Arbeiter-Zeitung” вітала згоду німецьких соціал-демократів у рейхстазі на військові кредити як “виступ на захист батьківщини”¹⁰. Австрійські соціал-демократи за це не голосували, оскільки рейхстаг уже не діяв, однак заявили про готовність це зробити в разі потреби. Після цього орган СДРПА почав виступати разом із “буржуазною” пресою, а для політичного виправдання своєї лояльності щодо війни, партія почала пропагувати її як війну проти царизму¹¹.

Позиція соціал-демократів не відрізнялася суттєво від інших австрійських партій, жодна з яких не виступила проти війни. Християнсько-соціальна, німецька національна, ліберальна та інші партії підтримали політику уряду. Більше того, в їх діяльності посилювалися німецько-націоналістичні та пангерманістські тенденції. Навесні 1915 р. австронімецькі партії випустили маніфест, який містив усі основні вимоги Лінцької програми, зокрема й перетворення Австрії на “єдину німецьку державу”, а як поступку ненімецьким народам допускав включення Галичини до майбутнього Польського королівства¹². Маніфест не підписали тільки соціал-демократи, проте й вони також вважали необхідним збереження єдності існуючої багатонаціональної австрійської державності, виходили з недоцільності її розпаду. К. Реннер доводив політико-економічні переваги великої наднаціональної держави, розглядав постулат світової держави як революційну ідею, згодом підтримав і гасло Сполучених Штатів Європи, які, на його думку, мали би бути утворені на основі злиття імперій Габсбургів і Гогенцоллернів¹³. Ліва опозиція в СДРПА, котра так і не оформилася в окрему фракцію, а виступала під маркою гуртка “Карл Маркс” (Ф. і М. Адлери, Р. Даннеберг, Ю. Дойч, Ф. Коричонер та ін.), критикувала реннерівські концепції “державного соціалізму”, але погодилася з ідеєю наднаціональної держави та Сполучених Штатів Європи, а щодо народів монархії обмежувала свої вимоги національною автономією¹⁴.

Усередині австро-німецької секції СДРПА чітко намітилися дві основні ідейні тенденції – прогабсбурзька та інтернаціоналістська. Жодна з них офіційно не визнавала права націй на самовизначення майже до кінця існування Австро-Угорщини.

⁸ Діло. – 1912. – 1 квітня.

⁹ Das Österreichische Staatsarchiv, Wien, Kriegsarchiv, Ministerium für Landesverteidigung, 1914, Präs. 9863; Arbeiter-Zeitung. – 1914. – 25 Juli.

¹⁰ Ibidem. – 5 August.

¹¹ Neck R. Arbeiterschaft und Staat im Ersten Weltkrieg 1914–1918 (A. Quellen) / R. Neck. – Wien, 1964. – Bd. 1. Der Staat. – S. 3–8.

¹² Пристер Е. Краткая история Австрии / Е. Пристер. – Москва: Изд. иностр. лит., 1952. – С. 490.

¹³ Інший провідний теоретик СДРПА з національного питання О. Бауер участі в дискусіях не брав, оскільки був призваний до лав діючої австрійської армії, потрапив у полон до росіян і знаходився у Сибіру аж до літа 1917 р.

¹⁴ Швейцер В. Социал-демократия Австрии: Критика политических концепций и программ / В. Швейцер. – Москва: Наука, 1987. – С. 37–40.

Духовний лідер правого крила австрійських соціал-демократів К. Реннер вважав, що з початком Першої світової війни “ідея утворення нових національних держав на уламках монархії стала реакційною утопією”, оскільки “економічна необхідність входження у велику державу для дрібних народів, їх зацікавленість у спільній обороні та спільному народному господарстві – все це було вирішено вироком історії”¹⁵. Лідер лівих Фрідріх Адлер (син В. Адлера), який виступав проти війни, переконував, що для “істинного соціалістичного інтернаціоналізму спільні інтереси робітничого класу всіх націй важливіші за спільні інтереси усіх класів одної і тої ж нації”¹⁶. Отже, він фактично відкидав можливість загальнонаціональної консолідації визвольної боротьби пригноблених народів. Недооцінка національно-визвольних устремлень народів Австро-Угорщини була зумовлена причинами суб’єктивного характеру: навіть ліві радикали серед австрійських соціал-демократів звикли розглядати тогочасну австрійську державність як органічну цілість¹⁷.

Лише крайньо ліві елементи міжнародного соціалістичного руху категорично засудили розв’язання війни, наголошували на її імперіалістичному характері, закликали до міжнародної солідарності трудящих та прискорення соціалістичної революції. Так, Соціал-демократія Королівства Польського і Литви, Польська партія соціалістична (лівиця) та Бунд у спільному зверненні від 2 серпня 1914 р. виступили проти імперіалістичної війни й за оголошення пролетаріатом усіх країн війни своїм урядам¹⁸. Проте подібні гасла не здобули широкої підтримки серед населення¹⁹.

Свою роль в остаточному розпаді СДРПА відіграли й польські соціал-демократи Галичини, зокрема їх вступ до Польського кола.

Хоча згортання партійного життя в Польській партії соціал-демократичної Галичини і Сілезії (ППСД), об’єктивно спричинене обставинами війни, дозволяло керівництву уникнути опору опозиційної лівиці, усе ж рішення про вступ до Польського кола виявилось непростим, викликало гострі дискусії. Протягом десятиліть коло було чи не головним політичним супротивником партії, об’єктом найдошкульнішої критики, символом осередку феодальної реакції та антагоністичних до соціал-демократії класових сил. Вступ до нього був серйозним політичним кроком. Це рішення було прийнято польським соціал-демократичним посольським клубом парламенту в грудні 1915 р.²⁰ 3 січня 1916 р. тривало обговорення кроку всередині партії, проти виступили Є. Морачевський, Г. Ліберман, З. Клеменевич та інші, зокрема й М. Ганкевич. На підтримку рішення посольського клубу виступали І. Дашинський, Г. Діаманд, Е. Гекер. Більшістю голосів рішення було підтверджене партійним Зарядом 9–10 січня 1916 р.²¹ 23 березня Польське коло прийняло

¹⁵ Там же. – С. 64–65.

¹⁶ Там же. – С. 66.

¹⁷ Там же. – С. 66–67.

¹⁸ Сборник документов по истории рабочего и социалистического движения стран Европы и США / [сост.: П. Вандель, П. Остриков; под ред. П. Острикова]. – Москва: Высшая школа, 1985. – С. 310.

¹⁹ *Алексієвець Л.* Новітня історія Польщі (1918–1939) / Л. Алексієвець. – Київ; Тернопіль: Астон, 2002. – С. 72.

²⁰ Arbeiter-Zeitung. – 1915. – 23 Dez.

²¹ Pamiętnik Hermiana Diamanda zebrany z wyjątków listów do żony / H. Diamand. – Kraków: Nakł. Tow. Un-tu Roboyniczego, Oddział im. A. Mickiewicza, 1932. – S. 150–152; *Daszyński I.* Pamiętniki / I. Daszyński. – Kraków, 1926. – T. 2. – S. 225–226.

до свого складу І. Дашинського, Е. Бобровського, Г. Діаманда, З. Клеменевича, Г. Лібермана, З. Марека, Є. Морачевського, Т. Регера²². Виступаючи на цьому засіданні, І. Дашинський наголосив, що соціал-демократи вважають об'єднання всіх сил народу необхідною передумовою постанови незалежної держави й розглядають коло як зародок національного парламенту²³.

Присутність польських соціал-демократів у національних репрезентаційних органах мала неоднозначні наслідки для самої партії. Відзначимо, що вступ до Польського кола практично відразу зумовив остаточний розрив ППСД з австрійською соціал-демократією. Уже в січні 1916 р. В. Адлер розкритикував союз польських соціал-демократів із колом як членом проурядової коаліції, представником реакції у краї та державі, вважаючи, що цим кроком поляки розірвали організаційний зв'язок із СДРПА²⁴. Ті ж закиди він повторив на конференції австро-німецької секції партії у квітні. Польські соціал-демократи в особі Г. Діаманда відповіли через партійну пресу, що їх неможливо виключити із загальної СДРПА у такий спосіб, оскільки вона фактично давно вже не існує²⁵. У подальших конференціях СДРПА поляки, на відміну від українців та всіх інших національних секцій, участі не брали²⁶. Отже, з цього часу ППСД фактично перестала бути секцією австрійської соціал-демократії.

Проте через міжнаціональні протиріччя, наслідком яких була значна дезінтеграція СДРПА вже напередодні війни, зв'язки між її секціями ще більше послабились. Показовим був факт, що попри перебування провідників УСДП у Відні, лише в травні 1917 р. відбулася їх перша за час війни зустріч із керівництвом СДРПА²⁷.

Становище всіх соціал-демократичних партій Галичини та Буковини в перший період війни залишалось вкрай складним. Бойові дії на теренах краю, мобілізація діячів та рядових членів до армійських лав, втрата зв'язку між партійними центрами та місцевими осередками, закриття преси та парламенту – усе це спричинило згорання партійного життя й організаційний занепад. Водночас участь у національних репрезентаційних інституціях на кшталт Начального комітету народового або Польського кола разом із “буржуазними” чи шляхетськими партіями (у випадку з українськими соціал-демократами до відповідних аналогій слід додати й співпрацю СВУ з австрійськими урядовими установами), що суперечила пропагованим досі ідеологемам, за воєнних обставин була апробована лише керівними органами партій, але не загалом партійців, і в разі відродження організацій у майбутньому несла потенціал серйозних внутрішніх колізій.

Революційні події в Росії 1917 р. та падіння самодержавства викликали сподівання на кардинальні позитивні зміни і в міжнародних відносинах. Однак

²² Archiwum państwowe w Krakowie, Inwentarz tymczasowy 1794. – S. 77.

²³ *Najdus W.* Polska partia socjalno-demokratyczna Galicji i Śląska, 1890–1919 / W. Najdus. – Warszawa: PWN, 1983. – S. 575.

²⁴ *Adler V.* Die polnische Sozialdemokratie und der Polenklub / V. Adler // Arbeiter-Zeitung. – 1916. – 20 Jan.

²⁵ *Najdus W.* Polska partia socjalno-demokratyczna... – S. 579.

²⁶ *Ганкевич Л.* Останній австрійський Інтернаціонал (Конференція СДП Австрії, Угорщини, Німеччини і Болгарії в днях 29 і 30 серпня 1917 р. у Відні) / Л. Ганкевич // Календар “Впереду”: 1920. – Львів, 1920. – С. 163.

²⁷ Центральний державний історичний архів України, м. Львів. – Ф. 360. – Оп. 1. – Спр. 562. – Арк. 37–38, 40.

перспективи швидкого виграшу війни центральними державами ставали дедалі примарнішими. З переходом до зтяжної позиційної війни в них давалася взнаки нестача основних ресурсів. Соціально-економічне становище й внутрішня політична ситуація в Австро-Угорщині стрімко погіршувалися. Робітничий страйковий рух у 1917–1918 рр. перевищив за розмахом і масовістю аналогічний рух 1905–1906 рр. Керівництво СДРПА вирішило проводити Першотравневі свята 1917 р. під гаслами миру та інтернаціоналізму, а група лівих закликала не тільки негайно розпочати мирні переговори, але й скасувати всі політичні вироки та встановити робітничий контроль над усім промисловим виробництвом²⁸.

29–30 серпня 1917 р. у Відні відбулася конференція соціалістів центральних держав, яка проходила за участю соціалістичних партій Австрії, Угорщини, Німеччини й Болгарії. На конференції були присутні репрезентанти всіх, окрім поляків, національних секцій СДРПА, яка вперше зібралася в такому складі після 1905 р. Бойкот заходу з боку ППСД (незважаючи на запрошення) мотивувався неприхильним, на думку її Виконкому, ставленням більшості німецьких соціал-демократів до польського питання²⁹. Галичину і Буковину представляли українці В. Темницький, О. Безпалко та Л. Ганкевич³⁰. Провідні ідеї, котрі лунали у виступах, зводилися до негайного припинення війни та укладення миру без анексій і контрибуцій, розв’язання національного питання на основі права націй на самовизначення. Щоправда, теза про повне самовизначення народів не була закріплена у підсумку конференції. Резюмуючи перебіг нарад, В. Адлер заявив, що всі учасники – за негайний мир і оновлення Австрії “в демократичному дусі”³¹.

Та все ж на тлі революційних подій зазнавала деяких коректив і політика СДРПА в національному питанні. Повернення з російського полону у вересні 1917 р. Отто Бауера, який приєднався до лівої течії в СДРПА, посилює її позиції. На з’їзді австро-німецької соціал-демократії в жовтні 1917 р. ліві запропонували власну декларацію, яка передбачала надання автономним національним органам влади всіх частин Австро-Угорщини права самим вирішувати долю своїх народів. Це положення, хоч і трактовано як “національна автономія”, було вже максимально наближеним до принципу самовизначення націй. Щоправда, правим на чолі з К. Реннером вдалося провести власну резолюцію, котра пропонувала трансформацію Австро-Угорщини шляхом адміністративної реформи у федеративну багатонаціональну державу, в якій верховну владу збережуть за собою Габсбурги³². Однак уже за кілька місяців у січні 1918 р. на сторінках “Der Kampf” О. Бауер уперше виступив на підтримку гасла про право націй на самовизначення, а реннерівські плани автономізації розкритикував як прояв реформізму. Ліві керувались насамперед усвідомленням необхідності задовольнити устремління слов’янських народів монархії, щоб відкрити німецькомовному населенню Австрії шлях до за-

²⁸ Державний архів Івано-Франківської області. – Ф. 10. – Оп. 1. – Спр. 31. – Арк. 7–8, 13; Ф. 16. – Оп. 1. – Спр. 6. – Арк. 12.

²⁹ Archiwum państwowe w Krakowie, Inwentarz tymczasowy 1324. – S. 22.

³⁰ Ганкевич Л. З минулого нашої партії (Матеріяли до історії УСДП) / Л. Ганкевич // Календар “Впереду”: 1920. – Львів, 1920. – С. 27.

³¹ Його жс. Останній австрійський Інтернаціонал... – С. 165–166.

³² Швейцер В. Социал-демократия Австрии ... – С. 67–68.

воювання демократичної республіки та початку боротьби за соціалізм, а також за возз'єднання з Німеччиною³³.

Однак австрійський “малий Інтернаціонал”, по суті, вже не функціонував. З розвалом Австро-Угорщини у результаті поразки в Першій світовій війні восени 1918 р. остаточно припинила своє існування й федеративна СДРПА.

Подальша доля її національних секцій була, з одного боку, логічним продовженням усього їх попереднього розвитку, а з другого, зумовлена революційними змінами на теренах їх діяльності. Наприклад, в умовах єдиної Другої Речі Посполитої ППСД Галичини і Сілезії у квітні 1919 р. рішенням свого XV з'їзду приєдналася до партії, з котрою завжди була тісно пов'язана ідейно й морально-психологічно, – до Польської партії соціалістичної. На тлі соціалістичних перетворень і українізації в УСРР та утвердження польського суверенітету над західноукраїнськими землями, УСДП була опанована ліворадикальними елементами й після офіційного переходу в березні 1923 р. на прорадянські, комуністичні позиції була заборонена польською владою в січні 1924 р.³⁴. А так і не визнана з боку СДРПА Єврейська соціал-демократична партія Галичини і Буковини цілком закономірно у квітні 1920 р. на об'єднавчому з'їзді в Кракові злилася з Бундом, під впливом якого свого часу виникла й діяла. Соціал-демократична партія на Буковині, яка опинилася в складі Румунської держави, у жовтні 1920 р. увійшла до єдиної Соціалістичної партії Румунії³⁵.

Отже, Перша світова війна та революційні події в європейських країнах не тільки виявили пріоритетність національно-державних ідей над соціально-класовими компонентами в ідеології та практиці національних секцій СДРПА, але й помітно актуалізували патріотичні почуття, сприяли посиленню відцентрових тенденцій та розриву й без того послаблених ідейно-організаційних зв'язків між суб'єктами австрійського “малого Інтернаціоналу”. Велика війна та державно-політичні й суспільні трансформації на теренах Центрально-Східної Європи стали лише катализатором остаточного розпаду багатонаціональної, федеративної СДРПА, процес дезінтеграції якої вступив у вирішальну стадію задовго до початку світового воєнного конфлікту.

Олег Жерноклеєв. Война в исторической судьбе австрийского “малого Интернационала”

Рассмотрены основные предпосылки и ход процессов дезинтеграции многонациональной, федеративной Социал-демократической рабочей партии Австрии, катализатором которой стали события Первой мировой войны и связанные с ней общественно-политические трансформации на территории Центрально-Восточной Европы. Утверждено, что фактический распад австрийского “малого Интернационала” начался еще до войны в результате постепенного углубления межнациональных противоречий.

Ключевые слова: социал-демократия, Австро-Венгрия, Первая мировая война.

³³ Швейцер В. Социал-демократия Австрии... – С. 68–69.

³⁴ Див.: Райківський І. Ліворадикальна еволюція УСДП (1920–1924 рр.) / І. Райківський // Вісник Прикарпатського університету. Історія. – Івано-Франківськ, 1999. – Вип. 2. – С. 112–122.

³⁵ Васюк Л. Революционное движение на Буковине в конце XIX – начале XX в. / Л. Васюк. – Львов: Свит, 1990. – С. 132.

Oleg Zhernokleyev. The World War I in the fate of the Austrian ‘small International’

The article deals with the main preconditions and course of the processes of disintegration of multi-ethnic, federative Social Democratic Workers’ Party of Austria. These processes were catalysed by the events of World War I and by the socio-political transformations in Central-Eastern Europe following it. The article argues that the actual decay of the Austrian ‘small International’ has started before the war because of the gradual deepening of ethnic conflicts.

Key words: social democracy, Austria-Hungary, World War I.